

En rättvisande folkomröstning om kärnkraft

En folkomröstning i kärnkraftsfrågan med många alternativ, med medianalternativet som segrare, blir mera rättvisande än en omröstning med endast ett ja- och ett nej-alternativ. Dessutom blir omröstningens utformning mindre avgörande för utfallet, skriver Ingemar Hansson. □

Diskussionen om folkomröstningen i kärnkraftsfrågan har i huvudsak utgått från att omröstningen skall gälla endast två alternativ, ett sk ja-alternativ och ett sk nej-alternativ. Ett förslag om tre alternativ har också framförts i debatten, men förslagsställarna har inte klargjort hur valet mellan dessa tre alternativ skall utformas och tolkas.

Syftet med denna artikel är att presentera en alternativ utformning av folkomröstningen, där kärnkraftsfrågan avgörs av väljarna, i stället för att utfallet i stor utsträckning styrs av valet av de två alternativ som ställs upp i en ja/nej omröstning om kärnkraften.

Den grundläggande idén är att man ställer upp ett relativt stort antal alternativ, kanske 5–15 stycken, med en klar rangordning av alternativen, från lite kärnkraft till allt mera kärnkraft. Alternativen kan tex utformas på följande sätt:

1. Omedelbar avstängning av all kärnkraft.
2. Avveckling av kärnkraften över en period på två år, inga nya laddningar.
3. Avveckling av kärnkraften över en period på tio år, inga nya laddningar.
4. Fortsatt drift av laddade reaktorer, inga nya laddningar.
5. Fortsatt drift av laddade reaktorer samt laddning av färdigbyggda reaktorer.
6. Fortsatt drift av laddade reaktorer samt laddning av färdigbyggda och planerade reaktorer.

7. Fortsatt utbyggnad av kärnkraften i takt med tillväxten i energiefterfrågan.

I folkomröstningen anger väljaren det alternativ han eller hon tycker bäst om. Segrare blir *medianalternativet*, dvs det alternativ, som karakteriseras av att minst 50 procent av väljarna röstar för detta alternativ eller ett alternativ innebärande mer kärnkraft, samtidigt som minst 50 procent röstar för detta alternativ eller sådana med mindre kärnkraft.

Denna utformning av folkomröstningen har många fördelar. Det vinnande alternativet är majoritetsalternativet i den meningen att minst hälften av väljarna vill ha så mycket eller mera kärnkraft, medan minst hälften av väljarna vill ha så mycket eller mindre kärnkraft.

Medianalternativet vinner också över alla andra uppställda alternativ i en parvis omröstning. Om tex alternativ 3 blir medianalternativet och detta ställs mot tex nummer 5 vinner nummer 3, eftersom minst 50 procent vill ha högst så mycket kärnkraft som alternativ 3 innebär. Detta gäller under den rimliga förutsättningen att de som röstar på alternativ 1 eller 2 föredrar alternativ 3 framför alternativ 5. Om en folkomröstning med endast två alternativ råkar innehålla medianalternativet, innebär detta att den här presenterade metoden ger samma resultat som en folkomröstning mellan dessa två alternativ. Om, å andra sidan, en folkomröstning sker mellan två av de andra alternativen, innebär detta att det finns ett enligt väljarna bättre alternativ som man dock aldrig ges möjlighet att ta ställning till. En folkomröstning med många alternativ ger således en mycket mera nyanserad syn av vad väljarna tycker, medan själva utformningen av omröstningen får en mindre avgörande roll för utfallet av folkomröstningen. Detta bör rimligtvis också underlätta de politiska partiernas förhandlingar om hur omröstningen skall utformas.

Själva omröstningsförfarandet är enkelt och välbekant för väljarna, eftersom

det i stor utsträckning liknar de ordinarie valens, där väljarna just väljer mellan många alternativ (partier). En folkomröstning enligt ja/nej modellen kan i själva verket liknas vid ett ordinarie val där endast två partier får ställa upp, och där riksdagen i förväg förhandlar fram vilka partier som får ställa upp. Om poli-

tikerna är seriöst intresserade av att ta reda på vad folket tycker i kärnkraftsfrågan framstår den här föreslagna utformningen av folkomröstningen som helt överlägsen.

Fil kand *Ingemar Hansson*
Lunds universitet